

בול תמיך וכל המשאר

ישנם תפקידים חיוניים שרק אנחנו, כ"סיעת יחיד", יכולים למלא אותם בכנסת — פשוט מפני ששום גורם אחר בבית הרם אינו מוכן למלאם. בשבוע שעבר הוכח הדבר פעמיים: בפרשת בול ובפרשת הגוש החופשי של חרות.

אפשר היה לקחת כי לפחות עכשיו, כאשר עניין בול התפוצץ בכל העיתונים, יתעוררו כל מפלגות האופוזיציה ויעלו את העניין בכנסת — את הפגיעה בחופש העיתונות ובפומי-ביות המישפט.

איש מהם לא עשה זאת.

על כן נתקלה פעולתנו שלנו בקיר אטום. העלינו הצעה דחופה לסדר-היום, אך דחיפותה נשללה, ואי-אפשר היה להביאה לפני המליאה. לכן חיפשתי במשך כל השבוע הזדמנות כלשהי להעלות את הנושא במליאה, אף בדרך בלתי-סדירה. ישבתי על גחלים, דרוך בכל רגע להזדמנות כזאת.

מצאתי אותה, לבסוף, לקראת סוף נאומו של לוי אשכול בחיכוך על תקציב משרד ראש-הממשלה. הוא כבר התקרב לסוף, מבלי לנגוע בפרשת בול. כששאף אוויר, קראתי לו קריאת-ביניים, שנרשמה בפרוטוקול כלהלן:

אורי אבנרי: אולי מוכן כבוד ראש-הממשלה להתייחס לפרשת בול מעל במה זאת?

יעקב שלמה גרוס (אגודת ישראל): פרשת אוד בול, או בול אחר? **אורי אבנרי:** זהו דבר נכבד מדי מכדי להתלוצץ עליו. **לוי אשכול:** אין גבול ואין קץ לדברים הנכבדים שאני יודע. הם רבים אפילו מאלה המופיעים בעתון העולם הזה. אבל אם אתה חושב שבמעמד זה אני חייב להתייחס לכל הדברים הנכבדים, מחוץ למה שנאמר בכנסת — דומני שאתה טועה. אילו הייתי רוצה להתחייב לכל אותם דברים נכבדים מעל במה זו, היה עלי להקדיש לכך יום תמים או שבוע של דיבור.

אך נראה כי הדבר הוסיף לזקק בתוכו, כי כעבור כמה דקות, באמצע ויכוח עם הדתיים, חזר פתאום לעניין בול בצורה תמוהה למדי:

לוי אשכול: ... אתם (הדתיים) לא מבינים מה נורא הדבר כאשר רואים בחוצות ירושלים מודעות ובהן מילים כ"טרופות", "גבילות" (אשכול אמר זאת באידיש: "טרופעס, גבילעס"), "הפקרות", ועוד מילים אשר מתאימות יותר לעתון זה או אחר. בהזדמנות זו יש לי אפשרות לנגוע בבול. זה הקשר היחיד לבול. וזה עבר להמשך הויכוח עם הדתיים.

בכל זאת מצאתי הזדמנות נוספת: הגנבתי קטע על בול לנאומי על הסוכנות היהודית (ראה עמוד 11).

שתי מילים: "יש התנגדות!"

פעם השניה הלוכחת השיבות קיומנו בכנסת הגיעה לגמרי במפתיע, והיא נגעה לפרישתם — או הפרשתם — של אנשי הגוש החופשי — תמיר, שוסטאק וטייר — מחרות.

באמצע הישיבה, ביום השלישי, ללא כל הודעה מוקדמת בסדר היום, קם מ"מ יושב-ראש ועדת-הכנסת כדי להודיע על חילופים בועדות. זהו דבר רגיל לגמרי, והוא קורה עשרות פעמים בשנה. מקובל שכל מפלגה מחליפה את חבריה בועדות כל הזמן (למשל, כשח"כ

פלוני נוסע לחו"ל, וח"כ ד"ר אלמוני חוזר משם), ומוסכם בין המפלגות שכל סיעה חופשית לעשות זאת. יו"ר הוועדה פשוט מודיע זאת במקומן, והמליאה מאשרת בשתיקה. לכן, כשקם הפעם מי"ר הוועדה, ח"כ משה ברעם ממפא"י, כדי להודיע הודעה, לא משך הדבר תשומת-לב. האולם היה רדום וכמעט ריק. נכחו פחות מעשרים ח"כים. כל אנשי הגוש החופשי היו במזנון. אולם ברעם זרק הודעה סנסציונית: הוא הודיע כי שלושת אנשי הגוש החופשי הוחלפו בכל ועדות הכנסת באנשי-חרות אחרים. כל זה ארך דקה. באופן שיגורתי שאלה היושבת-ראש הוועדה, אמה תלמי ממפ"ם: "האם יש התנגדות לכך?" והיא התכוננה להוסיף, כעבור שניה: "ובכן, אין התנגדות. הדבר אושר".

אולם הפעם קרה מה שלא קרה במשך 18 שנות קיום הכנסת. באותה שניה, בלי לחשוב רגע, קראתי: "יש התנגדות!"

שתי המילים הפכו את הכנסת למרקחה. החלה התרוצצות כללית. היושבת-ראש לא היתה בטוחה מה לעשות. סגני מזכיר-הכנסת, ליאור וצידון, התלחשו עם היושבת-ראש. באופן בהול הובא גם משה רוזני, מזכיר הכנסת, שהוא העוזר הראשי של הו"ר. שלושתם הביעו את דעתם שיש לערוך הצבעה.

נסתבר כי חוץ מהם וממי לא ידע איש בכל האולם כי אכן יש צורך לערוך הצבעה. האולם מלא קריאות וקריאות-נגד. בספסלי מפא"י גברה ההתנגדות הנרגזת לעריכת הצבעה. בפרוטוקול נרשם רק חלק ועיר מכל אלה, כלהלן:

הו"ר אמה תלמי: האם יש התנגדות לכך?
אורי אבנרי: יש התנגדות!

הו"ר אמה תלמי: אם כך, אעמיד את הודעת מ"מ יו"ר ועדת-הכנסת להצבעה. **קריאות:** אין מצביעים על הודעה על חילופי-גברי בועדות!

הו"ר אמה תלמי: כשאין התנגדות, אנחנו מקבלים זאת כהסכמה. כיוון שיש התנגדות — אנחנו חייבים להצביע. עד כה אף פעם לא היתה התנגדות. **יצחק רפאל** (מפד"ל): צריך להביא זאת לתשומת-לב הכנסת.

ישראל קרגמן (מפא"י): כשיש התנגדות, חייבים להצביע. **הו"ר אמה תלמי:** אני שומעת שמוכרחים להצביע. נקבל את ההתנגדות כמו שהיא. אני מעדיפה להצבעה את ההודעה שהובאה עליידי מ"מ יו"ר ועדת-הכנסת. **הצבעה** בעד אישרו ההודעה שהובאה עליידי ממלא מקום יושב-ראש ועדת הכנסת, חברי-הכנסת משה ברעם — רוב. נגד — מינוס.

הו"ר אמה תלמי: הכנסת אישרה את הודעת ממלא מקום יושבת-ראש ועדת-הכנסת.

תרגיל טאקטי ללא גייסות

מיוון שחברי הגוש החופשי לא נכחו באולם (הם בדרך כלל אינם מרבים לשהות בו) הצבעתי רק אני ושלמה כהן-צידון (ליברלים בגח"ל) נגד החילופין. אגב, משום מה מצא מעריבי לנכון להודיע, לאחר מכן, כאילו כהן-צידון הוא שהתנגד להודעה. עם כל הכבוד לו, הרי זה סילוף גמור. הדבר כלל לא עלה על דעתי.

אך הוא עלה על דעתנו על-כך נשאלתי עשרות פעמים באותו ערב, מפי עתונאים וחברי-כנסת, שהיו עדיין נרגשים מן התקרית חסרת-התקדים. הם רצו לדעת איך ידעתי בכלל שישנה אפשרות כזאת, ושצריך במקרה זה לערוך הצבעה, ואיך החלטתי על כך תוך שניה, מיד בהישמע ההודעה המפתיעה.

יש לכך שתי סיבות — אחת טכנית, ואחת פוליטית. הסיבה הטכנית היא שערכנו — אמנון זכרונני ואני — הרבה פעמים תרגילים מן הסוג הקרוי כיום בצה"ל "תרגיל טאקטי ללא גייסות". כלומר: "תרגילים על ריק", מעין התעמלות פרלמנטארית, לבדיקת סעיפים שונים בתקנון הכנסת והאפשרויות הטמונות בהם לגבי סיעתנו.

בין השאר שאלנו את עצמנו, עוד לפני כמה חודשים: מה יקרה אם, אחרי השמעת הודעה שיגרתית כזאת של יו"ר הוועדה, נקום ונתנגד? בדקנו את הסעיף, והגענו למסקנה כי במקרה זה, על פי התקנון, מוכרחה "היערך הצבעה".

לכן, כאשר עלה העניין באופן בלתי-צפוי לגמרי, היתה הטכניקה ברורה לי. לא היה לי אפילו צורך להתייעץ עם אמנון, שהיה עסוק במקום אחר בבניין. לא הייתי צריך לחשוב פעמיים על הצד הטכני. לא הייתי צריך לחשוב גם על הצד הפוליטי. הוא היה ברור לנו מאליו.

איננו צד בריב הפנימי בחרות, ולגבינו אין הבדל רב בין פלג זה או אחר באותה מפלגה. אך היו בהודעה על החי

לופין שתי תכונות שהתקוממו נגדן אוטומאטית: האופן המחתרתי, הבלתי-מכוון, של הפתעת הכנסת בעניין כזה, מבלי להודיע על כך מראש לנוגעים-בדבר, ומבלי לחת להם הזדמנות נאותה להתנגד בעצמם.

● האופי המיוחד של קנוניות מפא"י-חרות, שכבר נתקלנו בהן כעמים רבות, למשל בקבלת הסעיף לסתימת-הפה לגבי הצעות-לסדר-היום, וביוזמה להעלות את-החסימה.

יש לנו עניין גלגול קנוניה זו לעיני הציבור. עלייך כך שהכרתנו את הסיעות להרים ידיים ולהצביע, השגנו זאת. למען החילופין הורמו כל ידי מפא"י וחרות, באחווה מופתית, בבחינת "שמור לי ואשמור לך", ו"יד רוחצת יד".

מכיוון שכל זה כלי-כך ברור לנו, לא היה צורך במחשבה שניה. ומכיוון שסיעתנו היא סיעת-יחיד, שאינה צריכה לערוך התייעצויות מסורבלות לפני כל מעשה, ושאינה כפופה לשום התחייבויות סודיות ואינטרסים צדדיים, יכולנו לפעול מיד.

"אפילו אורי אבנרי איננו!"

אנשי הגוש החופשי שמעו על כל העניין רק אחרי שהכל כבר נגמר. הם חשבו (בטעות) כי הם יכולים להשמיץ בסוף הישיבה "הודעות אישיות". אילו למדו את התקנון כמנון, היו יודעים כי יו"ר הישיבה (אריה בן-אליעזר, מצמרת חרות) אינו חייב להרשות להם להשמיץ הודעות בנושא כזה, מאחר שאינו נוגע להפרכת האשמות או להבהרת דברים שנאמרו. אולם בן-אליעזר כלל לא חיכה לכך. הוא סגר בו במקום את הישיבה, לגמרי במפתיע, למרות שכמה נואמים חיכו לתורם לנאום.

מדוע? כעבור חצי שעה, אחרי שהגוש החופשי השמיץ האשמות נגדו בפני העתונאים, כינס בן-אליעזר מסיבת עיתונאים והסביר: "היו רק שמונה חברי-כנסת באולם. סגרת את הישיבה מפני שאפילו חברי-הכנסת אורי אבנרי לא היה נוכח!"

תמיר

שאלות השבוע

השבוע הגשנו בין השאר את השאלות הבאות:

- **פרשת "בול"** שאלות לראש-הממשלה: מה מידת האמת בכתבה שפורסמה בעתון ניוירוק טיימס? מדוע נאסר פירסום מישפטם של עורכי בול? מה היתה פעולת הדיפלומטים הישראליים בעולם בקשר לפירסום ידיעות בעיתונות העולם?
- **הלוואות ממשלתיות.** מבין רשימת המיפעלים שקיבלו הלוואות ממשל-תיות — נגד כמה מהם התחילו תהליכי פירוק? כמה ספגרים בסילוק חובותיהם? בכמה מסתכם סכום הפיגור?
- **מות כנפול.** מה היו נסיבות הריגתו של מוחמד זועבי, אשר לפי הידיעות בעיתונות נהרג בסוף החודש שעבר בעת שניסה לחצות את הגבול?
- **תרכיב נגד הצבת.** מדוע מתכוון משרד-הבריאות לגבות 12 ל"י עבור כל תרכיב, בעוד שהוצאות התרכיב ושאר האביזרים מגיעות ל-4.50 ל"י בלבד?
- **תקציב לשפומ.** מהו הסכום שהוקצב עלייך משרד החינוך והתרבות לאירוח המיטישקים הקדם-אולימפיים בישראל?
- **ביון אמריקאי.** בעיתונות האמריקאית פורסם כי המוסד המרכזי לביון של ארצות-הברית וממנה שורה של אידנטיסטודנטים אמריקאיים ובינלאומיים, ל צורך פעולות ביון ופעולות מדיניות חשאיות בארצות יידותיות ועוינות. האם המליץ משרד החינוך והתרבות בפני הסטודנטים הישראליים להפסיק את חברותם באי-ר גונים אלה?
- (שאלתה אחרונה זו נפטלה עלייך נשיאות הכנסת, בהנמקה שאין זה עניינו של משרד החינוך והתרבות לפקח על אירגוני סטודנטים.)

תשובות השבוע

השבוע ענו העורכים על עשרות שאלות קודמות שלנו, בין השאר על הפרטי הפיזיוס של העובדים הבכירים באוניברסיטה, יחס שר-האוצר לחברת רסקו, גילויי מדעני הסכין על המלחח המים, עקירת עצי-הזית העתיקים בכרם מהר"ל (בתשר בה לשאלה נוספת שלנו הבטיח השר כי יינקטו אמצעים מוחשיים לקביעת תיאום עם המוסדות לשמירה על הנוף). הפעולות לגרימת גשם מלאכותי, הסתבכות בנק פויכטנאגור, פרשת המהנדס אלכסנדר זרחין, מסירת עבודות ביס-המלח למקורות ללא מירד, התוכנית לרכבת התחתית בתל-אביב, איסור העישון בחדר-המעצר של צה"ל בשבת, הסרמפים לחיילים ברכב הכור הגרעיני בדימונה, צימצום השידורים הקלים בשבת, ועוד.

ארבעה שרים נוספים נתנו לנו פרטים מלאים על נסיעותיהם ונסיעות פקידיהם לחוץ-לארץ בשנה האחרונה, ושר הבריאות המפ"מי הסביר מדוע אינו דורש גיוס בנות זתיות, משוחררות צה"ל, לשרות לאומי במסגרת משרדו.